

Ivo Perić

Zavod za povijesne znanosti JAZU
Dubrovnik, Lapadska obala 6

IZ PREPISKE MELKA, PERA I IVANKE ČINGRIJA (1883 — 1918) (dio 2.)

UDK 930.25 : 651.7 Čingrija

Pregledni članak

Pero i Melko Čingrija — istaknuti dalmatinski političari, ostavili su bogatu korespondenciju koja govori o nizu bitnih elemenata iz vremena u kojem su živili i djelovali. Ovdje se donose važniji dijelovi pisama koja imaju osobitu povijesnu vrijednost.

37.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Šibenik, subota 1. VIII 1914.

Razumijem kako vam je teško, i to me boli, pa vas molim moj pape da se ti i Ivanka umirite i da budete strpljivi.

O sebi ti mogu malo što više da javim, nego li sam ti brzojavio i Ivanki pisao. Kako su me u Zadru aretirali to već znaš po Miroševiću.³⁴ Uzrok mi nijesu kazali. Iz Zadra smo u ponedjeljak bili provedeni amo; tu me je dočekao komandant od place — i to je onaj gospodin oficir od marine o kom su ti govorili — i doveo u sudbene tamnice. Tek u srijedu navečer gosp. predsjednik i državni odvjetnik najavili su mi da sam pridržan kao politički taoc ...

Život mi je jednoličan kako možež promisliti. Šetam po malo u jutro i poslije podne u dvorištu, inače po svojoj sobi, u kojoj sam sâm. Soba je čista i prozračna. Učim i čitam po malo, a kad primim vaše vijesti oči mi se orose.

38.

Melko Čingrija — Ivanki Čingriji, Šibenik 5. VIII 1914.

... kad će ovaj grubi san da prođe. Na večer kad se sumrak hvata vidim tebe na našoj taraci, gdje tražiš svoju zvijezdu večernjicu.

³⁴ Melko Čingrija je lišen slobode u noći između 25/26. VII 1914. i od 27. VII 1914. nalazi se u tamnici sudbenog dvora I stepena u Šibeniku.

39.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Šibenik 8. VIII 1914.

... razumijem po dopisnicama Ivanke kako ste nemirni radi mene i u kojem se duševnom stanju nalazite. To me teško boli, pa molim i tebe i Ivanku da budete mirni. Tako ćete mi najbolje ugodit. Ti si čovjek u godinama te trebaš mira, ona slaba isto tako.

40.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Marburg 25. VIII 1914.

Iz Šibenika smo krenuli u subotu (15/8) na večer. Putovanje je bilo prilično dugo ...

41.

Melko Čingrija — Peru Čingriji (dopisnica), Marburg 20. IX 1914.

Glede postupka, što se vodi protiv mene, nemam drugo da ti javim, nego da su mi pred tri sedmice uručili zaključak, kojim je, mjesto dubrovačkog, delegiran za proces sud šibenski. Od tada više ništa ne primih, a odamo nemam što da poduzmem.

42.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 25. IX 1914.

Nedadu vam čitati novine. I mi njih amo malo imamo. U Dubrovniku samo Pravu,⁸⁵ u Spljetu Jedinstvo⁸⁶ i Dan.⁸⁷ Ništa drugo ne izlazi, a strane novine ne dolaze nikad. Malo mi je stalo, ja više ne čitam nego Novi List⁸⁸ kad dođe i to na pola.

43.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Marburg 27. IX 1914.

Pogodio si razlog zašto su nam ograničili pisanje. Ima nas previše pa jedan sudac ne može da savlada. Tim više što nije jeziku potpuno vješt. Ali već ide bolje, dozvolio mi je da vam se mogu dva puta sedmično oglasit ...

Pošto nam novine kratke ne znamo o svjetskim događajima, nego ono što može da u tamnice prodre. Moji su drugovi Toni,⁸⁹ Dr Drinković,⁹⁰ Dr

⁸⁵ »Prava Crvena Hrvatska« — politički tjednik u Dubrovniku, pokrenuli ga i izdavali klerikalni pravaši (1905—1918).

⁸⁶ Puni naziv tog splitskog lista glasio je: »Naše jedinstvo«. Pod tim nazivom izlazio od 1905. do 1918.

⁸⁷ Klerikalni list, izlazio u Splitu 1903—1918.

⁸⁸ »Riečki novi list«. Nakon Supilova emigriranja, taj je list izlazio do 19. XII 1915.

⁸⁹ Antun Pugliesi, bilježnik iz Dubrovnika.

⁹⁰ Mate Drinković, liječnik i političar. Pristaša Stranke prava. Od 1903. do 1914. izdavao list »Hrvatska riječ« u Šibeniku.

Karaman,⁹¹ Dum M. Škarica,⁹² Mladinov⁹³ i Barbić,⁹⁴ pa prolazimo prema prilikama dobro. Nemoj biti tužan moj pape, već budi miran dok ovaj grubi san prođe.

44.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Marburg 17. X 1914.

Vijesti koje si mi pisao vrlo su me zanimale. Za tvoje vladanje ti napominjem da nam je g. sudac Moscovita priopćio da je zabranjena svaka vijest o vojsci, ratnim događajima i politici. To treba držati pred očima da mi ne bi s kakve vijesti uskratili pismo. Bolje je za to okaniti se svake i neudžne refleksije.

45.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Marburg 11. XI 1914.

Jučer popodne sazvaio je mene, Toni i Barbića gosp. sudac istražitelj i izjavio nam da je ukinut istražni zatvor, ali da ostajemo dalje na raspoloženje vlasti.

46.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Marburg 21. XI 1914.

Poslije onog brzovanja od 10. kojim nam je bilo, javljeno da je drž. odvj. odustalo od progona, nijesmo primili nikakve druge vijesti do četvrtka (19. o. m.). To jutro bili smo pozvani ja, Toni i g. Barbić u kancelariju, gdje nam je jedan g. namj. savjetnik, mislim kotar. poglavar, kazao da imade nalog od namj. u Zadru pitati nas, u koji bi grad željeli poći za slučaj da budemo pušteni na slobodu, opazajući da su isključena mjesta Dalmacije, Istre, Primorja i Kranjske. Ja sam na to odabrao Beč.

47.

Melko Čingrija — Ivanki Čingriji, Grünau 2. XII 1914.

... jučer se je navršilo 14 godina što smo vjenčani.

48.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 14. XII 1914.

Uz tvoje pismo primio sam jučer i jednu dopisnicu Grisogona⁹⁵ i njegove gospođe iz Wolfsega. To je jedna varošica u gornjoj Austriji, da li bolja ili gora od ovog našeg sela, to ne znam. U dopisnici mi piše da očekuje Luka i Kulišića, jer da mu brzopjavljaju u koji je hotel odsio. Eto smo tako raspršeni po ovom kraju. Da smo barem skupa, bilo bi nam

⁹¹ Srećko Karaman, odvjetnik iz Splita.

⁹² Mate Škarica, svećenik iz Kaštela.

⁹³ Antun Mladinov, učitelj iz Splita.

⁹⁴ Sava Barbić, pravoslavni svećenik iz Dubrovnika.

⁹⁵ Ivo Grisogono, sudac, bio pristaša Hrvatske pučke napredne stranke.

lakše dosta, nego izgleda mi da je baš namjera da budemo odijeljeni, pa zato držim da jedna eventualna molba ne bi ni pomogla.

Razumio sam da su općinski izbori bili odgođeni. To držim i da je ispravno, jer u ovim prilikama cijenim da nikakav izbor nije na mjestu. Ali u ostalom što se moje osobe tiče potpuno mi je indiferentno, ja bih pače volio da izbori slijede, možda bi se onda još ko uvjerio da mi nijesmo bili najgori.

Da ugodim tvojoj želji ovo ću ti pismo preporučiti, ali ipak cijenim da to slabo pomaže, jer po mome uvjerenju zakašnjenje ovisi samo o cenzuri, koja se razvlači jer mi hrvatski pišemo, a amo na pol. vlasti nema biti ljudi, koji hrvatski poznadu.

49.

Melko Čingrija — Ivanke Čingrija, Grünau, na Božić 1914.

Danas je Božić; do par ura bit će pet mjeseca što sam mirno spavao u svojoj kabini na »Lokrumu«,⁶⁶ kad je neko pokucao, vrata se otvorila i ja u polusanci čuo: gospodine načelnice u ime zakona Vi ste uapšeni!

50.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 4. I 1915.

Što mi pišeš o velikim štetama što Dubrovnik podnaša, to sam sve predviđao. Cijeli svijet trpi i štetuje, to nije utjeha, razumije se, ali je ipak razlog da se lakše resignira. Dubrovnik će ipak razmjerno ekonomski više pretrpjeti od ostalih gradova od rata pošteđenih, a to s toga što su mu gotovo svi kapitali u moru, koje sada ne samo ne dava, nego, kako kažeš, ije.

51.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 9. I 1915.

Dakle i Pero Budmani je preminuo!⁶⁷ I narav ne spi u ovom ljudskom pokolju. S njim nestaje sigurno jednog velikog našeg čovjeka, neobična znanja, ali na žalost relativno slabe produktivnosti. Vječni mu pokoj!

52.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 7. II 1915.

U tvom milom pismu, što sam jučer primio, javljaš mi smrt Luja Klaića. Moj pape, malo koja smrt, osim moje čeljadi, mogla bi me bila

⁶⁶ Putnički parobrod društva Dubrovačka parobrodarska plovdba, održavao je vezu na liniji Kotor — Trst. Tim parobrodom putovao je Melko Čingrija prema Trstu, kad je u noći 25/26. VII 1914, u zaderskoj luci, bio uhapšen.

⁶⁷ Pero Budmani, filolog i leksikograf (Dubrovnik 27. X 1835 — Castel Ferretti 27. XII 1914). Bio profesor dubrovačke gimnazije, a neko vrijeme i zastupnik u Dalmatinskom saboru. Od 1883. do 1907. uređivao veliki Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, koji je izdavala JAZU.

da gane kao smrt gospara Luja, a sigurno ni jedna da mi toliko uspomena iz ranije probudi. Sjećam ga se, kad sam ono od 12 godišta prvi put stradao, kako se je za me zauzimao. Sjećam se onog doba, kad sam vidio, kao što i sada, da ti radi mene trpiš, i ja trpio radi tebe. Sjećam se njegova tinela a u njemu stare Marije, Don Mata Rajčevića, kapetana Gjura,⁹⁸ od kojih više nikoga nema živa. Sjećam ga se u Župi, na Kalamoti, u Konavlima, sve ugodne uspomene rane mladosti...

Što se pisma Iva De Giulli tiče, ja faktično nemam volje da se dopisujem sa inostranstvom. Pisao sam neke dopisnice Mići⁹⁹ na odgovor njegovim, čestitao sam Lini Banac feste, i primio sam jedno pismo od Trumbića, na koje još nijesam odgovorio i ne mislim odgovarat. Ta ovdje smo kao sumnjivi zatočeni, a sumnja sumnju budi, pa za to se ograničujem na dopisivanje sa svojim, ili bolje rekuć s tobom i s Ivankom gotovo samo.

53.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 10. IV 1915.

Od drugih zatočenika od davna nemam glasa. Po jednoj dopisnici, što je Barbić primio iz Marburga, i Smodlaka¹⁰⁰ je ovdje negdje konfiniran skupa sa Tartagliom. Tresić¹⁰¹ je još u Marburgu.

Kako mi Ivanka piše pokrali su vam kokoši. Ona se ljuti na Dolku,¹⁰² što lupeža nije čula. Ima razlog, ali može biti da ih je ona čula, ali da vi nijeste nju. Lupeži se dakle šetaju, a vama ne može biti ugodno: s mora mine,¹⁰³ a s kraja oni, osobito sada kad i kokoš imade veliku vrijednost.

54.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 15. IV 1915.

Vi ste postali vrtlari. To je dobro, a i zabavno je. Sigurno pitanje oskudice veliko je pitanje.

55.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 17. IV 1915.

Jučer sam primio od Smodlake dopisnicu iz Monsea, gdje mi javlja da je on tamo od Uskrsenja, sa Tartagliom i Gracićem,¹⁰⁴ i žali se što tamo već po šesti put sniježi otkad je došao.

⁹⁸ Duro Margetić

⁹⁹ Miće Mičić

¹⁰⁰ Josip Smodlaka, odvjetnik i političar, zastupnik u Dalmatinskom saboru i u Carevinskom vijeću, organizator i vođa Hrvatske pučke napredne stranke.

¹⁰¹ Ante Tresić-Pavičić, književnik i političar, pripadao je Hrvatskoj stranci. Zastupnik u Dalmatinskom saboru i u Carevinskom vijeću.

¹⁰² Dolka je ime psa (kuje, koja je nazvana tako po selu Doli iz kojeg je bila dobavljena kad je bila štene).

¹⁰³ Čingrijina vila na Boninovu nalazi se iznad hridina uz more, s pogledom na pučinu, s koje su dospijevale i podmorske mine.

¹⁰⁴ Mato Gracić, posjednik iz Dubrovnika, pristaša Srpske stranke.

Žališ se na skupoću tamo ...

Od sutra se uvode i u ovu općinu karte za kruh; vidjet ćemo kako će s tim ići.

56.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 24. IV 1915.

Pišeš mi da si primio pismo od Ivčevića¹⁰⁵ i da se je sjetio mene. Jadnik i meni je za prvog od godine poslao kartu, ali sam je primio tako kasno da mu nijesam mogao više odvratiti.

57.

Melko Čingrija — Peru Čingrija, Grünau 12. VI 1915.

Kažeš da u Dubrovniku zatvaraju gostione jer stranaca nema. To me mi malo ne čudi. I amo, gdje su ljeti, kako mi kažu, stranci na hlađovanje dolazili, do sada ih imade jako malo ...; prava kataklizma i posljedice se svuda osjećaju ...

Prije tvoga pisma nijesam znao da su se centralne pokrajinske vlasti povukle u Knin, odnosno u Obrovac. Jučer nam je to i službeno se potvrdilo u koliko je Toni¹⁰⁶ primio odluku prizivnog sudišta iz Knina, kojom mu se javlja da mu je disc. rasprava odgođena za 17 jula. Držim da je i Lukova¹⁰⁷ odgođena.

58.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 19. VI 1915.

Vidio sam zahtjeve Italije. Neshvatljivi su i teško će se pokajati. Proždrljivost nije dobar savjetnik, ali što bi o tom govorili, kad riječi ne pomažu, već samo događaji odlučuju, i tako ne ostaje drugo nego strpljivo njihov razvitak čekati.

59.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 28. VIII 1915.

... stigla mi je ova okružnica društva Unione¹⁰⁸ za prodaju »Federika Glavića«. ¹⁰⁹Ja sam potpuno sporazuman za prodaju, dapače je držim korisnom u sadašnjim prilikama, te sam za to i potpisao punomoć ...

¹⁰⁵ Vicko Ivčević, odvjetnik i političar, pristaša Hrvatske stranke, zastupnik u Dalmatinskom saboru i u Carevinskom vijeću. Predsjednik dalmatinskog sabora.

¹⁰⁶ Antun Pugliesi.

¹⁰⁷ Luko Bona.

¹⁰⁸ Parobrodarsko društvo »Unione« u Dubrovniku imalo je parobrode d. pl.

¹⁰⁹ Taj parobrod nosio je ime Federika Glavića koji je, kao pojedinac, imao najviše suvlasničkih udjela u tom parobrodu. Glavićevi suvlasnički udjeli i u ostalim parobrodima društva »Unione« bili su veoma obimni.

60.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 5. IX 1915.

Držim da si primio moje pismo u kom sam ti poslao okružnicu za prodaju »Federika Glavića«; kad bi bila sreća da se proda bilo bi najbolje. Nego ako i naučljena prodaja ne uspije, gledaj, kako sam ti već pisao, bi li moj interes mogao prodati. U tom ti ostavljam potpuno slobodne ruke i radi kako ti se sviđa; ja bi svakako želio da imadeš malo gotovine više u ovim vremenima kad je sve na to palo.

61.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 2. X 1915.

Toni je međutim primio pismo svog branitelja Dra Ziliotta iz Zadra, koji mu javlja da je bio disciplinarno osuđen na 300 kr globe. Osuda se osniva na činjenicam da je on učestvovao i držao govor na jednom sastanku omladine gdje je bila prihvaćena jednoglasno jedna resolucija, koja je poslije bila zaplijenjena, i da je priložio nešto za majku Jukićevu.¹¹⁰ Dr Ziliotto¹¹¹ je uložio priziv, a po praksi koja vlada drži da će to učiniti i državni odvjetnik.

62.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Grünau 23. X 1915.

Toni je još ovdje, jer dozvola za putovanje u Beč nije još stigla. On je primio od Luka dopisnicu u kojoj mu javlja da je tužan Dr Frano Kulišić,¹¹² koji je s njim bio zatočen 18. o. m. preminuo. Izgleda da je bila upala pluća, koja ga je u dvije i po ure pokosila. Izmoren organizam nije mogao da se brani; pao je od prvog udarca. Težak slučaj, a i Luku ima biti strašno ...

Žao mi je da se posao prodaje »Federika Glavića« oteže. Nadam se ipak da će dozvola stići, jer bi zbilja bilo teško, kad bi se taj posao osujetio.

63.

Melko Čingrija — Peru Čingriji (dopisnica), Budweis 29. XI 1915.

... od sinoć sam ovdje. Jutros sam se bio prijaviti, te sam bio doznačen III. Ers. komp. ovog naknadnog domobr. bataljona.

64.

Pero Čingrija — Melku Čingriji (dopisnica), Dubrovnik 6. I 1916.

Ovo je druga godina da se ne možemo biti zajedno ... Bože moj hoće li ikad svanuti i nami vedriji dani!

¹¹⁰ Odnosi se na majku Luke Jukića, koji je 8. VI 1912. izvršio neuspjeli atentat na bana Slavka Čuvaja.

¹¹¹ Vjekoslav Ziliotto, odvjetnik i političar, načelnik zadarske općine, zastupnik u Dalmatinskom saboru.

¹¹² Frano Kulišić, profesor i kulturni djelatnik iz Dubrovnika.

65.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 14. II 1916.

Jučer sam primio obavijest od naše Banke u Beču da je Ivo Jelić položio za me Mk. 10.000 = K 14.162,50 i da su tu svotu doznacili dubrovačkoj podružnici na moj račun. To je novac za prodaju parobroda, a ja sam bio društvu pisao da taj novac izruči tebi, da možeš s njim bez moga sudjelovanja raspolagati.

66.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 1. III 1916.

Razumio sam što mi pišeš o unajmljenju kuće u Župi¹¹³ i skupoći karoca.¹¹⁴ I amo je život skup, ali još nije kako tamo, premda evo skuplji postaje. Nadajmo se da će i ovomu doći jednom kraj.

67.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 8. III 1916.

Nijesam znao da svota koju sam primio za parobrod nije konačna, već da se ima još primiti. To mi je drago i ako svota koja se još ima primiti, po računu što ga sada činim, ne može iznositi, kad se odbiju troškovi, nego stitina maraka, ako se prodajne cijene dobro sjećam.

68.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 20. III 1916.

Ne znam što to hoće reći, jer vidim po pismima od Ivanke da si mi pisao, pače ona me požuruje da odgovorim na pismo što si mi pisao glede prodaje parobrodâ Naprijeda.¹¹⁵ Ja ga nijesam primio, pa ne znam pravo o čemu se radi. Koliko sam po Ivanci razumio rada bi čula moje mnijenje imade li se pristat na prodaju. Naravno meni fali podatak: cijena, gdje se parobrodi nalaze i drugo, pa za to pravi sud ne mogu izreći, ali ako je cijena prilična ja sam načelno za prodaju, a vi odlučite bez mene, moj pape.

69.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 27. III 1916.

Što mi pišeš da je u poslu prodaje F. G.¹¹⁶ još trebalo nadoplatiti, ne smeta mi, jer i ja držim kao i ti da je prodaja dobar posao u sadašnjim prilikama.

70.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 30. III 1916.

Toni Pugliesi ne će tamo, pisao mi je da nije dobio dozvolu. Ka-

¹¹³ Odnosi se na Čingrijinu ladanjsku kuću u Srebrenome.

¹¹⁴ Karoce — kočije za prijevoz putnika.

¹¹⁵ Parobrodarsko društvo »Napried« imalo je parobrode d.pl.

¹¹⁶ P/b »Federiko Glavić«

žeš da je Matijević¹¹⁷ postaro se. Vjerujem, vrijeme i prilike haraju čovjeka. Ti se dobro držiš i to mi je utjeha.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 12. IV 1916.

Za kuću vladaj se kako ti bolje znaš.¹¹⁸ Ako se ne uzmogne unajmiti cijelu, mogao bi se donji pod odmah pridržati za kancelariju i napustiti Rokovu. Svakako odluči ti prama prilikama.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 15. V 1916.

Ivanka mi piše da je nabavila i drugu kozicu. To mi je jako drago, jer je mlijeko velika stvar. Ja sam joj htio poslati granariza, misleći da ga tamo nema, ali po njenom pismu razumio sam da ga ima samo da je skup. Neka na to ne gleda i neka nabavi koliko može, jer je to njena omiljela hrana.

73.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 20. V 1916.

Drago mi je da ste zadovoljni kako vam vrt uspijeva, te je zbilja utješno samo ako imate začina. Ja sam Ivanki u dva puta poslao nešto masla. Čekam da mi javi kako je primila da joj pošaljem, ako uzmognem, opet.

74.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 29. V 1916.

I meni bi bilo žao da trsite Riđu i ako razumijem da će biti teško hraniti svije. Može biti da gdje nađete sijena, a i nešto trave u dunda Jera...

Ne čudi se što vi tamo plaćate jaje po 12 nov. i amo je dostiglo tu cijenu. Ne znam pošto je sada tamo ulje, amo ga više u gostionam i nema, a kažu mi da je litra 16 kr...

Kažeš mi da čitaš dosta. Čitam i ja prilično... Danas sam primio od Toni pismo... Piše mi da je Vlaho Matijević teško bolestan i da se ne diže iz postelje. Sumnjaju da nije rak u željucu.

75.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 24. VII 1916.

Danas je taman dvije godine, što sam bio u Župi da te pred svojim polaskom pozdravim — dvije godine dana što smo rastavljeni. Zbilja iz-

¹¹⁷ Vlaho Matijević.

¹¹⁸ Odnosi se na staru obiteljsku kuću P. Čingrije u Širokoj ulici (koja se od 1906. naziva: Čingrijina ulica).

gleda ko san i čovjeku je mučno vjerovati da je u ovom razmaku vremena svladao 731 dan, svaki pun strepnje, čežnje i nade, kakvih se inače u normalnom čovječjem životu rijetko i na desetke broji. Pravo ima naša riječ: ne daj Bože, što se podnjet može. Koliko ćemo još ovakih dana da nabrojimo na kralješu naših muka?

76.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 17. VIII 1916.

Mislim da sam ti javio da sam novac primio u redu, a nadam se da si primio i pismo da potegneš tantijemu s Banke.¹¹⁹ E moj pape, ti do malo dana u osamdesetu, pa promišljaš koja razlika između danas i onda kad si sedamdesetu svršio. Da, velika je razlika, i srce, jer smo ljudi, krvvari i nehote, ali tješi se, moj pape, iza plača veselije poješ. Kad se zagrlimo i navršiš 80. bit ćemo sretniji.

77.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 24. VIII 1916.

Pozdravi mi puno dundo Jera,¹²⁰ kad te vjetar do njega opet donese, a tako i tvoga druga od šetnje. Ja nemam ni druga, pa kad se šetam, šetam se sam sa svojim mislima, što su svedj tamo, pape moj.

78.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 30. VIII 1916.

Razumijem da te prigodom tvoga rođendana, ovoga puta više nego obično, snađošne razne misli i razne uspomene da ti u pamet padaju. Tako valja da bude, a ti moj pape se ne uzrujavaj; to je moja molba, koju sam ti više puta ponovio.

Dakle i jedan Gjivo Vlajki je umro! Znam da te s njim vezuju mnoga ugodna uspomena iz tvojih mladih dana kad ste po Kobašu lovili i ribali. I ja ga se ugodno sjećam, kad sam, još kao sitno dijete bio s tobom i s njim na Kobašu, te on pjevao, kuhao i meni slike za lanternu magjiku pripravljaio. Kako je davno to bilo: izgleda skoro da nije bio doživljaj, nego pripovijest.

79.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 16. IX 1916.

Danas sam, nakon toliko vremena, primio pismo od Toni Pugliesia. Jada mi se grubo. Za Karlsbad nije dobio još dopusta, a tuži se na zdravlje. Piše mi da je Ivo Vojnović,¹²¹ koji je izgubio jedno oko, neki dan pao i slomio ruku. Malo dobrih vijesti, pa je gotovo bolje nikakvih ne primat.

¹¹⁹ Odnosi se na Jadransku banku u Trstu, koja je imala svoju podružnicu i u Dubrovniku.

¹²⁰ Jero Natali

¹²¹ Ivo Vojnović, književnik

80.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 2. X 1916.

Ti čitaš Machiavellia, a ja Walter Scotta i novine koje umaraju, ali ih treba čitati.

81.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 8. X 1916.

Imaš pravo kad kažeš, da čovjeka, kad vidi kako stvari idu, snađe sumnja, hoće li ikada ovo svršit. No svršit hoće, pitanje je samo koliko će još trajat, a nema ga ko bi na to dao odgovora, pa za to bilo bi najbolje, kad bi moguće bilo, s tom se mišlju i ne bavit.

82.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 12. X 1916.

Zao mi je da su masline tako izdale da ne ćete imati ulja ni za kuće. Kad bi bili pokrili barem kutnje potrebe, bilo bi dobro, jer pri ovoj oskudici masti bit će jako teško nabavljat, pa i uz onu cijenu što mi Ivanka piše da joj je jedna žena pitala.

83.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 19. X 1916.

Pisao sam Ivanci da mi je Toni¹²² pisao. Od zdravlja je sada dobro. Za Luka¹²³ mi ne piše ništa nego da je čuo, ili čitao, da je za njegov i Lukov proces delegiran tršćanski senat u Gracu. I ti se procesi već dugo potežu.

84.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 2. XI 1916.

Ne ideš u grad popodne — imaš i pravo; vihor je raspršio drugove s kojim si večer prolazio ...

85.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 9. XI 1916.

Ne čudi me da se je mnogo dućana dalje zatvorilo, to je posljedica opće nestašice i prisilne štednje, kojoj se sada, više ili manje, svak mora da podvrgne, osobito radi dugog trajanja ovog pakla. Po mome mišljenju ovo će još dugo potrajati.

86.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 16. XII 1916.

Ti kažeš da čovjek na sve obikne, ja kažem otupi, pa se za to događaji ne odrazuju u njemu onako kako bi se odrazivali da malo po malo

¹²² Antun Pugliesi

¹²³ Luko Bona

otupio nije. Sve što se događa tomu je dokaz. A i bolje da je tako, kad drukčije ne može da bude.

87.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 26. XI 1916.

U pogledu car. vijeća stvar se je sada po smrti carevoj promijenila, pa ja držim da će biti sazvana ali samo za kratko vrijeme, naime za položnje obećanja. Tom bi prilikom i ja pošao u Beč... Po Ivančinim pismima razumio sam da se bavi mišlju poći do Beča. Tako bi je vidio i možeš promisliti kako bi mi drago bilo. Držim da je na to najviše zdravlje nuka, pa zato još više želim da se malo krene, i ako opet sadašnje naporno putovanje straši.

88.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 6. XII 1916.

Vidim da ste bez ulja, kako i bez drugoga. Ne čudi me. Valja da ide sve na gore, pa to razumijem kad svu nadu polažeš u Ranku i Riđu.¹²⁴

89.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 10. XII 1916.

Kako po pismu razumijem, ti još uvijek sumnjaš hoće li se parlament otvorit. Ja mislim sada da hoće, i to u januaru samo za kratko, za izvršenje nekih formalnosti. Što će poslije biti, ne znam, jer na daleko nije sada moguće ni gatati. Razumio sam da će Ivanka u Beč — a možda da je već i krenula — to mi je drago, jer ću je tako nakon toliko vidjet, a i njome za zdravlje, toliko je pretrpjela, bit će bolje.

90.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 13. XII 1916.

... Parlament¹²⁵ prije polovine januara sigurno se sastati ne će... Danas je sve pod utiskom ponude mira.

91.

Melko Čingrija, — Peru Čingrija, Budweis 16. XII 1916.

U četvrtak, 14. o. m. primio sam dopisnicu iz Beča od Ivanke, u kojoj mi javlja da je tamo prispjela u utornik na večer. Ja sam joj odmah odgovorio da sada ostane u Beču da se malo odmori, pa da čeka dalje moje glase, kad će doći amo, jer parlament se ne otvara, a ja, kako sam razumio, ne mogu dobiti ni dopusta... Želio sam svakako da ona amo dođe za Božića, da ga skupa provedemo. Međutim se je jučer stvar promijenila, jer sam dobio pismo Bjankinija, kao pročelnika klu-

¹²⁴ Ranka i Riđa su koze koje je P. Čingrija nabavio i držao radi mlijeka.

¹²⁵ Carevinsko vijeće u Beču

ba, gdje nas pozivlje za 20. o. mj. u Beč na dogovor za iduće zasjedanje. Ja sam poziv dao ovdje na Bataljun i pitao dopust. Bataljun se je obratio na vojničko zapovjedništvo u Prag, pa sad čekam odgovor. Ne vjerujem da će mi uskratit dopust... Razumio sam što mi pišeš, i ja sam tvoga mišljenja, a ti si uvijek govorio da se svojom grbom ne da ispravljati svijet.

92.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Budweis 20. XII 1916.

Najprvo ću da ti zaželim dobar i sretan Božić, koliko ti u ovim danima može biti. Ovo je treći što ga daleko sprovadamo, a još ne možemo ni gatati hoće li se ovim još koji pridružiti... Ja se nadam da će sutra ili prekosutra Ivanka amo stići...

93.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 22. XII 1916.

Evo me od sinoć ovdje kod Ivanke. Nju sam našao dosta dobro poslije svega onoga što je doživjela i preživjela. Pa smo sinoć pripovijedali jedan drugome 29 mjeseca svoga otuđenog života. Drago mi je, možeš promisliti, da je čas došao da se nakon svega ovoga ipak sastadosmo.

Danas sam tražio Biankinija, nu on je kako su mi kazali pred par dana krenuo jer sa ovim promjenama na ministarstvu držao je da je sada suvišno da ostaje.

94.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 9. I 1917.

...Aktivnost kakva u politici mučno više kod nas može zanimati nakon onoga što smo doživjeli. Pak nemoj se začuditi kad ti rečem, da ja gledam sa osobitim zanimanjem kako se stvari razvijaju na političkom polju, ali ne sa zanimanjem sudionika, nego sa zanimanjem čovjeka koji sjedi u kazalištu na svojoj klupi sljedeć pojmovu ovu čudnu igru, koja svaki čas scenu mijenja. Kažeš mi da su moja pisma pod dojmom ponude mira. Neznam kako si me shvatio, ni što hoćeš da rečeš, jer ja u mir nijesam nikada ni časa vjerovao; po mom mnjenju to još nije moguće... Razumijem da u sadašnjim prilikama parlamenat mogao bi se mučno otvoriti. A za što bi ga i otvarali.

95.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 12. I 1917.

Kad sam čito da ti je Ivanka brzojavila promislilo sam: sretne li zemlje gdje se još može brzojavljati! dok amo, od početka rata, nema više ni telegrama ni telefona. Stvar je sasvim neugodna, ali smo se naučili i obikli, kako na mnoge druge stvari što su nam se činile nemo-

guće. A što će biti s parlamentom? Mislim da ne zna niko. Ovijeh dana nakon dosta vremena primio sam pismo od Medini,¹²⁶ kojemu sam bio nešto preporučio. Govori kako već ima preko tri godišta da nije bio u Dubrovniku.

96.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 15. I 1917.

Vidio sam u novinama, da za 12. tek. Ivčević je pozvao na sastanak zastupnike. Što se tu vijećalo i što je bilo ja ne znam; znam samo da da dobar broj tih zapriječen je, pak doći nemože, kako na primjer ti, Smodlaka, Tresić, Vukotić,¹²⁷ tako da kad izuzmeš Biankinia i Baljaka¹²⁸ ne ostaju nego Prodan, Perić¹²⁹ i Dulibić.¹³⁰ Bio bi još jedan, ali nikako ne može da mi na pamet dođe ko je. Kroz ova tri godišta zaboravio sam im i imena.

97.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 22. I 1917.

...Danas imam da ti javim to, da u noći od 20 na 21 pokrali su nam kokoši, od 11 ostale su 2 same, 9 su ih ponijeli. Žao mi je što ih nijesmo izjeli, jer smo s hranom ostali svaki dan gore; nema golokuda ni za lijeka, nema palja, nema ničesa. Jučer su kruh od 20 snizili na 14 gr. Naopako! Nego to se nije dogodilo nama samijeni. Ima jedna družba lupeža kokošara, što od nekoliko dana nazad obavlja svoje posle i svak se tuži. Rekli su mi da su negje hoćeli ukrasti i prace. Tako ja sam se počao bojati i za koze, pak sam sinoć naredio da njih sa one dvije kokoši što su ostale zatvori u kuću, što je djevojka i učinila.

98.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 1. II 1917.

Na Pilama je Kafa zatvorena; to čini jako grub utisak, jer su Brsalje sasvim puste. Nestašica hrane sve se više osjeća.

99.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 4. II 1917.

... Jučer je bio S. Vlaho; bio i prošo, bez da smo se njega ni sjetili. Bio je procesijun, no kakav! Barjaci samo gradski, a za njima čeljad

¹²⁶ Milorad Medini, profesor i historičar iz Dubrovnika. Bio je zastupnik u Dalmatinskom saboru i prisjednik Zemaljskog odbora. Od 1909. živi i radi u Zadru.

¹²⁷ Božidar Vukotić, odvjetnik, zastupnik u Carevinskom vijeću.

¹²⁸ Dušan Baljak, odvjetnik i političar, zastupnik u Dalmatinskom saboru i u Carevinskom vijeću.

¹²⁹ Virgil Perić, profesor i političar, zastupnik u Dalmatinskom saboru i u Carevinskom vijeću.

¹³⁰ Ante Dulibić, posjednik i političar iz Šibenika, zastupnik u Carevinskom vijeću.

i čeljadi sasvim malo. Ni tombula ni rasvjete; u jednu riječ ništa. Čeljad s dvora nijesu mogla ni doći jer kruha osobito, a i druge hrane ni za nas nema odviše.

100.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, 21. II 1917.

...Amo je već sve staro: ..., zavladała je neka opća apatija i nehajstvo, pa se najviše govori o oskudici hraně i svak misli o tome.

101.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 5. III 1917.

Nova nemam ništa da ti kažem osim toga da se oskudice hrane svaki dan množe, tako da je nužno rijeti dokle ćemo stići. Rekla mi je Ivanka da jučer u jutro toliko ženskih došlo je pitat karitat, jer su gladne.

102.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 27. III 1917.

Negovorim ništa o neslućenim događajima, što se nekako osobito u ove posljednje dane zgađaju na svijetu, i svakoga iznenađuju. Tu prvo mjesto zauzima Ruska revolucija. Bože moj, ko bi se tomu nadao. Ipak neću se začuditi da u Ruskoj još vidimo republiku.

103.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 30. III 1917.

...Od amo imam ti dati tužnu vijest da nam i Vlaho Matijević pođe. Njegova smrt, i ako od dana na dan očekivana, ipak me zaboljela, kako amo svakoga u opće, jer svi znamo da su je ovi događaji pospješili. A kako i nebi kad su svi sinovi i zetovi u vojnicima a da ne govorimo o strahu što je u prvo doba podnio da ga nebi internirali. Jučer u pobjed bio mu je sprovod, gdje je mnoštvo čeljadi sudjelovalo i sam ga sve do greba dopratio.

104.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 15. IV 1917.

...Tužan Vlaho Matijević ostavio je osjetljivu prazninu; ali ko više amo na to gleda; nakon smrti našega Boža, ja sam posto sasvim apatičan u tom pogledu; ma Boža, najprivrženijega meni čovjeka u Dubrovniku, ne mogu nikako da zaboravim.

105.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 19. IV 1917.

...Ne znam što će biti sa Car. vijećem... Ipak bilo što bilo, to u jezgri niti može niti će promijeniti stvari, koje se razvijaju svojim naravnim tekom... To ti kažem jer historija nas uči da ima pitanja koja jed-

nom postavljena treba da budu riješena onako kako moraju biti, ali faze evolucije nije čovječijem umu dato da može predvidjeti.

106.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 30. IV 1917.

... ali tu je borba između dva svijeta, starog, koji se gorko bori, kojega zastupa top, i novog koji hoće da top zamijeni zdrav razum; ali borba ta još nije dospjela, pak bog sam zna kroz koliko ćemo faza proći dok ideje razuma dođu do ostvarenja. Sudi za to hladno položaj i u svakom činu kao zastupnik budi do skrajnosti rezerviran. Bit ćeš vidio po novinama da i tužan Varešanin¹³¹ podje; bit ćeš se sjetio uloge koju je igrao, mislim zaveden, u tvom prvom političkom procesu.¹³² U općenju sa mnom imam reći da se svedj uljudan pokazao.

107.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 3. V 1917.

... ćutim u sebi neko osobito zadovoljstva kad promislim da smo već od toga došli da nakon svijeh gorkih pretrpljenih jada opet ćeš se naći kako zastupnik u Beču, sa negdašnjim tvojim drugovima.

108.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 14. V 1917.

Oskudica hrane sve se više ćuti. Ljudi se nauču na sve pak vidim i da su se na to naučili; samo gdje ter gdje čuješ po putu koju gladnu ženu da se tuži i proklinje.

109.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 24. V 1917.

Jučer sam bio sa Biankini i Ivčevićem dulje vremena skupa; oni te pozdravljaju. S njima su došli Medini i Radimiri¹³³ kao poklonstvena deputacija. Medina sam našao strašno postarjela na oko, jer je posjedio skoro kao ovca. Dugo smo se nakon tri godine razgovarali, pa te i on puno pozdravlja... Što se tiče konfiniranih mi smo, odnosno moje kolege, već poduzeli neke korake. Izgledalo bi da bi moglo biti koristi, i da će se neki poslije toliko vremena povratiti svojim kućama. Ali stalno

¹³¹ Marijan Varešanin, general, od 1905. do 1909. vojni zapovjednik u Dalmaciji.

¹³² Odnosi se na istragu, vođenu protiv Melka Čingrije 1907/07. g, a na temelju prijave da je on, na skupštini Hrvatskog sokola u Dubrovniku, navodno izjavio da Hrvatski sokol nema zadaću da priprema dobre vojnike za Austro-Ugarsku.

¹³³ Mato Radimiri, umirovljeni školski nadzornik, zastupnik u Dalmatinskom saboru i prisjednik Zemaljskog odbora.

ne znam još ništa. Otvor je parlamenta već pred vratima. Što će s njim biti još je pitanje, ali glatko biti neće, to je sigurno.

110.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 27. V 1917.

U srijedu se otvara parlament. Želja je opća da svi jugoslaveni stupe u jedan klub i da sačinjaju jednu zajednicu. O tome se vode pregovori a prekosutra bi se imalo o tom odlučit. Kako sve na svijetu i to imade svoju dobru i svoju lošu stranu.

111.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 29. V 1917.

... nakon tolikih nevolja i pretrpljenih jada našao si se u krugu naših starih prijatelja. Nakon tri godine i više vidio Ivčevića, Biankini, Medini. Jesi li upitao, koje su i kakve njima se po glavi vrtjele misli, kad su čuli, a možda i vidjeli, gdje te, sa vapura, vode među žandarima, kako nekakova velikog zlikovca u zadarske tamnice sa tvojim drugovima To ni i popom Barbićem, kojijem još ne dadu u Dubrovnik ni danas, da se ne bi poremetio svjetski mir ... Pišeš da ne misliš amo dolaziti ako vam dadu propusnice za tri mjeseca. Propusnice za tri mjeseca; alan ste vi nekakvi čudni zastupnici, kojijem trebaju propusnice da dođu u svoj zavičaj (da o sastanku sa svojim biračima i ne govorimo i o tomu ne možete primiti, iz naših barem strana, ni telegram, a ni pismo ako nije otvoreno).

112.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 30. V 1917.

Danas je bila prva sjednica parlamenta, sad sam se s nje vratio, a opet moram ići na sjednicu kluba, koji je sada zajednički svih južnoslavenskih zastupnika, jer smo se jučer spojili. Naš dalmatinski klub ostaje kao podklub u novom klubu, a tako i primorski klub, kome pripadaju Istrani i liberalni Slovenci. Parlament je danas pokazao sliku starog parlamenta. Sve su stranke dale tako zvane državnopravne izjave. Dali smo je i mi,¹³⁴ kako ćeš u novinama vidjeti. U detalje ne zalazim.

113.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 2. VI 1917.

Iz potpune skoro letargije, u kojoj sam tako dugo živio, zapao sam

¹³⁴ Bila je to Deklaracija Jugoslavenskog kluba, čiji su pripadnici izjavili: »da na temelju narodnog načela i hrvatskoga državnoga prava zahtjevaju ujedinjenje svih zemalja u monarhiji, u kojima žive Slovenci, Hrvati i Srbi, u jedno samostalno, od svakoga gospodstva tuđih naroda slobodno i na demokratskoj podlozi osnovano državno tijelo, pod žezlom Habsburško-lorenske dinastije«.

sada opet u vrtlog života i posla... pa sam tako ovih dana neprestance u dogovorima, sjednicama i sastancima. Našu izjavu bit ćeš već čitao, a tako i češku, rusinsku i poljačku. Jučer je dalmatinski klub bio pozvan u ministra predsjednika. Bilo nas je tamo šestorica i stali smo uru i po. Utisak je taj da će se moći ublažiti sto nevolja, koje toliko ima s nepravdnih progona. To je sve. Danas sam ja, Smodlaka i Tresić bili pozvani od Bahnraritara. I kod njega smo ostali uru i po, a da nijesmo razgovor krenuli s našeg ličnog pitanja, za koje se je on interesirao, tako da nije ostalo vremena za druga na široko natakuta pitanja. Sad očekujemo izjavu minist. predsjednika na naše izjave.

114.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 4. VI 1917.

... Od amo ne javljam ništa nova, jer baš ništa nema. Mi se ne sjećamo da se što promijenilo. Naša su društva raspuštena, novine naše i štamparije utamanjene; samo popovska štamparija, koja je monopolizirala sve, ... čini dobrih posala.

115.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 6. VI 1917.

Dum Jure je oslabio.¹³⁵ Nešto glad, a nešto brige dosta su ga oborile. Sada smo, kad je došao Vukotić, svi članovi dalmatinskog kluba na okupu i, kako znaš, sačinjamo dio jugoslavenskog kluba, u kom su dosada prilično živi. Imade dosta dobrih ljudi, ali su prilike, kako ćeš sam uvidjeti, vrlo ružne. Mi smo sada ovdje, a da ne znamo što će do po sata od nas biti, je li kakav uspješan rad u takom stanju moguć, sudi sam...

Mislim da je već poznato da je Toni i Barbiću dignuta konfinacija. Toni čeka dozvolu za putovanje tamo, gdje će ostat koji dan, a onda se opet povratit u Karlsbad da pravi kuru.

116.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 7. VI 1917.

Jučer sam ti pisao u parlamentu, kad je kriza (koja je nastala uslijed glasovanja o kućnom redu, pri kojem su Nijemci ostali u manjini) bila došla do vrhunca, tako da se nije znalo što će se dogoditi. Svršila je za jučer povoljno, jer su se od njemačkih nacionalaca odbili kršćanski socijalisti i soc. demokrati, tako da je kućni red bio primljen i u trećem čitanju... Kad bi me pitao za moj dosadašnji dojam o parlamentu, mogao bi ti kazati, da je opća želja da parlamenat ma kako živi, jer svak u njemu nazire neku ako i slabu garanciju pred potpunom samovoljom, a s druge strane njegovo držanje već u prvim sjednicama upućuje

¹³⁵ Juraj Biankini

svakoga koji je pri razumu da »pretpostavke« ne leže ondje gdje ih nje-
mački radikali hoće da nađu.

117.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 16. VI 1917.

Svaki dan od jutra do mraka sjednice, dogovori da ne možeš mirno ni objedovat. Stvar se razvija sasma, kako se razvijati mora, i samo one, koji misle da stiskajući oči dade se sunce ugasiti može razvoj stvari da iznenadi. U pravcu toga razvoja može, pače će i biti, i trzavica i digresija, ali sve to naravno razvoj stvari obustaviti ne će. To je moj dojam i to je moje uvjerenje.

118.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 18. VI 1917.

U pogledu parlamenta nalazimo se u krizi. Poljaci neće sadašnjem ministarstvu da glasuju budget. Pitanje je: hoće li oni popustiti, hoće li ministarstvo pasti ili hoće li parlament poći kući. Ovo pitanje bilo bi za vladu najlakše, ali držim da je za svijet najteže. Svakako do 30. treba da se stvar razjasni... Možda tebi, koji nemaš prilike da o svim ovim stvarima s ikim izmijeniš misli, postaje potreba da o tome pišeš, ja sam naprotiv tako pun svega toga da mi je upravo odurno s tim se baviti.

... Što mi o daru od 5 jaja pišeš to razumijem dobro, jer je i amo velika ljubav kad kome ustupiš par jaja. O cijenama se ne govori, samo se pri tom ne smije zaboravit da kruna više nije kruna, nego nešto mnogo manje.

119.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 21. VI 1917.

Evo da ti pišem malo redaka sa vječnog vijećanja što imademo ovih dana uslijed ministarske krize. Vijećanje što izmožda čovjeka, a stvar malo pomakne unaprijeda. Po novinama već ćeš znati da je jučer Clam ponudio svakoj narodnosti po jednog nacionalnog ministra pa i nama jugoslavenima. Konačna odluka kod klubova još nije pala, ali mislim da bar sa ovim ministarstvom to ne će ići. Poslije podne naš predsjednik otišao je k caru, a poslije imat ćemo opet klupsku sjednicu.

120.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 23. VI 1917.

Od zadnjeg puta što sam ti pisao mnogo se je toga promijenilo u našem političkom svijetu. Palo je ministarstvo i to cijelo, a neposredni uzrok tomu padu bio je naš klub. Da naš klub valja ministarstva izgleda malo nevjerovatno, a ipak je tako, samo treba imati pred očima, da tu silu ne dava nam naša nutarnja snaga, nego važnost našeg pitanja uslijed vanjskih prilika. To je odraz spoljašnjih prilika na našu unutarnju

politiku. To treba imati pred očima da se čovjek ne precijeni i u precijenjivanju pogrešno ne prosudi položaj. Svakako imademo jednu zaslugu, a ta je da smo svi jugoslaveni skupa znali istupiti.

Sat poslije audijencije našeg predsjednika kod cara, stigla je vijest da je ministarstvo dalo ostavku i da je ostavka primljena, tako da smo mi za tu vijest saznali baš kad je predsjednik počeo da nas o audijenciji izvješćuje. Sad je imenovan provizorni kabinet od činovnika, a zatim bi imalo doći ministarstvo, gdje će svi narodi biti zastupani. Vederemo. Pišeš mi da želiš znati kakav je čovjek Korošec.¹³⁶ On je pop, ali narodan čovjek kao i Krek.¹³⁷ Vukotić, Spinčić¹³⁸ i svi naši zahvaljuju na pozdravu i prijateljski uzvraćaju. Vukotić je mnogo gorkih progutao, više manje kao i mi drugi. Sad mu je malo odlanulo.

121.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 27. VI 1917.

Za ministarsku krizu i njezin tok već ćeš znati; sada imademo privremeno ministarstvo, koje bi imalo da izvrši naprešnije stvari, pa onda ustupi mjesto parlamentarnom ministarstvu. Hoće li se jedno takvo moći sastaviti, kako i kada, to su sve upitnici, kojima je teško dodati odgovora. Svakako i ako novinski izvještaji ne davaju ni blijeđu sliku parlamentarnih rasprava, ipak i iz njih biti ćeš dobio dojam da su ovo časovi kada narodi pregovaraju. Ton i sadržina nije kod svih jednaka i ne može da bude, ali je za sigurno samosvijest kod svih življa. Vidio si u novinama da se spravlja sastanak u Ljubljani i čitao da bih i ja imao govoriti...

... Kako tamo svukud je po Dalmaciji isto, te neprestano primam pisama i brzjava da se narodu pomogne jer glad vlada. Iz Stona mi brzjavljaju da im nabavim sjemena prosa, jer je ljetina propala, pa činiim što je moguće, ali »otkud hljeba kada brašna nema«. Teški dani!

122.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 30. VI 1917.

Sjednice parlamenta odgođene su do utornika, onda će biti biranje delegacije i rasprava o poreznom zakonu na ratnu dobit. Doći će na raspravu i carske naredbe... Danas je stigla vijest da je napokon u Hrvatskoj imenovan banom Mihajlović,¹³⁹ što je u toliko utješljivo da nije Rauh, koji bi zemlju bio na nove kušnje metao.

¹³⁶ Anton Korošec, svećenik i političar, jedan od prvaka Slovenske ljudske stranke, zastupnik u Štajerskom pokrajinskom saboru i u Carevinskom vijeću. G. 1917. izabran za predsjednika Jugoslavenskog kluba u Carevinskom vijeću u Beču.

¹³⁷ Janez Evangelist Krek, svećenik, profesor bogoslovja i političar, zastupnik u Kranjskom pokrajinskom saboru i u Carevinskom vijeću.

¹³⁸ Vjekoslav Spinčić, političar, zaslužni borac za očuvanje i jačanje hrvatsva u Istri, zastupnik u Istarskom saboru.

¹³⁹ Antun Mihalović

Toni mi se je oglasio iz Karlsbada. Polovicom mjeseca on bi imao krenut za Dubrovnik gdje će ostat nekoliko dana. Bit će ti drago vidjeti ga.

123.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 4. VII 1917.

Što je u politici to već znadeš po novinama. Sensacija u unutarnjoj politici je amnestija, a u vanjskoj ruska ofenziva. Nijemci se strašno ljute na amnestiju. Baš je sada pročelnik njemačkog nacioj. saveza govorio, i oštro izrazio negodovanje. Čudna čeljad! Za Nijemce je amnestija bila iznenađenje. Ja sam je naslućivao.

124.

Ivanka Čingrija — Peru Čingriji, Beč 8. VII 1917.

Drago mi je da balančane se dobro drže, ali me još više interesira što će biti od pomadora. Jeste li imali dosta graha? Što je od Dolke? Koliko Ranka daje mlijeka?

125.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 11. VII 1917.

Ne čudi me ni kriza u Njemačkoj, koja sada najviše zanima, jer po mome shvaćanju nije nego nužna posljedica događaja. Svakako vederemo, što će iz toga i iz ostalih stvari, koje se oko nas zgdjaju, biti. Bit će te zanimalo kad si čitao o namjeri da se sazove neko državno vijeće, što bi imalo da pravi nacrt novog ustava. Od toga ne će biti ništa, jer parlament take stvari ne može iz svojih ruku da pusti, ali svakako je simptomatično da takove namjere izbijaju.

Za Luka ja sam se zauzeo, ali još mi nije ništa poznato da li bi bili što učinili. Mislim ipak da će mu biti dozvoljen povratak. Ja ne mislim tamo i amo imadem već u špagu sve moguće dozvole za putovanja. Ne mi li mi se doći susretati neka lica, a potrebno mi je učiniti što i za zdravlje, pa sam sada opet u rukama liječnika... Sad je bio kod mene prof. Rešetar i puno te pozdravlja. Ako bi mi mogao dobiti gdjejed malo beškota i poslat mi, bio bi ti haran. Ne žali potrošit.

126.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 19. VII 1917.

Nadam se da si već vidio Toni i da ste se do sita narazgovarali. Bit će ti se činilo, da sam ja tu, kad ti je Toni naše doživljaje pričao, i doista sve što sam prvu godinu i po dana proživio, proživio je i Toni, pa osim nutarnjih dojmova i razmišljanja, on ti je mogao sve pripovijediti, kao što bih ja bio mogao, pače bolje, jer on ljubi detalje, u koje se ja teško upuštam. Danas mi je pak saopćeno da su i Luku digli konfinaciju, pa će tako i on tamo. Ja sam mu to danas pisao, i čekam njegovo pismo da

mi potvrdi da je slobodan, jer to njemu još nije priopćeno, nego bi imalo biti kroz koji dan. Primio sam tvoje pismo od 13. Razumio sam što mi pišeš. Hrane svaki dan manje, to je odsvukuda vapaj što se čuje. Tragično je da taj vapaj mora biti svaki dan teži i očajniji, dok ne postane urlik. Imaš potpuno pravo što mi pišeš o prilagođavanju vremenu, citirajući svog omiljenog Giusti,^{139a} koji je bez sumnje vrlo aktuelan.

127.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 25. VII 1917.

Danas je taman tri godine što sam krenuo iz Dubrovnika, a sutra krećem za Semering da se liječim, dok sam pred tri godine bio krenuo za Karlsbad u istu svrhu. Karlsbad međutim nijesam vidio, dok sam more događaja doživio kojim se nikada nijesam nadao. Taki je život.

128.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 27. VIII 1917.

Ja sam svršio 80 godina na 24 agosta. Taj sam se dan rodio; neznam da li u jutro oli u pobjed, jer to nijesam nikad pitao dok su moj čaće i moja majka bili u životu, a sad već nemam koga da pitam. Fala tebi i Ivanki na čestitanju. Mene moj Melko drži još u životu najviše nada da te jednom opet vidim i zagrlim . . .

. . . Svi su moji predračuni ostali pokvareni i sa svim sam se prevario, jer nikad nijesam mislio da ću doseći do ovog doba. Ali kad je jednom tako, neka ide naprijed kako udes hoće, i punctum! Na 24 ovog Lujo Milić i Antun Bandur bili su kod mene da se raduju radi dovršenih osamdeset.

129.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Semmering 2. IX 1917.

Mislim da će ti biti poznato da su Luku digli konfinaciju. Za povratak u Dubrovnik valja da mu dade dozvolu namjesništvo; ja mislim da će tu primit, ali ne znam čini li dobro tamo se povraćat, dok su ove prilike i dok ova nestašica vlada.

130.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 1. X 1917.

. . . novine donijele nam žalosnu vijest da je Frana^{139b} nestalo. To je došlo sasvim nenadano pak je na me neobično teško djelovalo. U pobjed pako pošao sam u dunda Jera da mu čestitam festu. Tu je bila i Luce Zorina, koja nije znala rijeti o Luku ništa ni glede ispatka rasprave ni glede njegova dolaska. Govorilo se i o Franovoj smrti. Treba priznati da je bio čovjek izvanrednih sposobnosti. Narav ga je učinila takog, pak

^{139a} Giuseppe Giusti, talijanski pjesnik iz doba Risorgimenta.

^{139b} Frano Supilo

bi vrijedilo da ko opiše sve peripetije njegovog nigda mirujućeg života. Bio je donekle samouk, pak čini opravdanu sumnju da sistematična kultura kad i kad je od štete a ne od pomoći ljudima.

... Ako ti nije prijeka potreba ne bi ti svjetovao da ideš u Zagreb, jer mi se čini da se tu počelo griješiti teško proti onoj latinskoj poslovici: est modus in rebus sunt certi denique fines. Ja slušam, gledam a ne govorim ništa; učini i ti tako.

131.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb (Sanatorij) 3. X 1917.

Za smrt tužnog Supila već ćeš znati. Moraš promislit kako me je iznenadila. Drugo ti neću o tom pisati, a ne želim ni ti da mi pišeš. To me uzrujava kao i sve tvoje refleksije, kojih se ti nikako okaniti ne možeš.

132.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 6. X 1917.

Neki dan si mi bio pisao da bi želio me vidjeti i pitao za što ne dolazim u Dubrovnik sada kada su se svi počeli vraćati. Držim da sam ti već javio da ne želim tamo dok su ovakve prilike. Susretati neka lica, nije stvar ugodna...

Na 9. od ovoga Ivo Vojnović vrši šezdesetogodišnjicu. Tom prilikom dati će u kazalištu Ekvincij. Nastojat ću i ja da pođem u kazalište, pa sam već nabavio ložu.

133.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 10. X 1917.

O Franovoj smrti već sam ti pisao. Do danas nema potvrde, pa možda ne će bit istina, i ako mi je teško vjerovat da se onaka vijest izmislila...

... Što se pak veće politike tiče tvoji su nazori potpuno ispravni i kako se tebi prikazuju stvari moraju da se svakom prikazuju koji glavom misli. Igrati se na skrivice, kad se skriti ne možeš, slaba je politika.

Jučer je Ivo Vojnović slavio šezdesetogodišnjicu. Davali su u teatru Ekvincijo... Večer je upravo lijepo prošla i Ivo je doživio slavlje kako malo ko prije njega. Slavio se je pjesnik i patnik. I ja sam se s njim vidio i zagrlio nakon 3 godine i dva mjeseca.

134.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 13. X 1917.

Ovih dana opet nas je grub udarac zadesio smrću Dra Kreka. To je velika šteta. Bio je jaka glava, naciojonalan čovjek, velika volja i energija. Jači udarac u gubitku jednog čovjeka nijesmo mogli pretrpjeti u

ovom času i posljedice ćemo osjetiti. Ali što ćemo, protiv udesa se ne može ništa, treba prignuti glavu.

Što se u Beču sada zgađa nije mi potpuno jasno. Čekam Joza da me informira.

135.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 28. VI 1917.

Drago mi je pako što mi pišeš da za te i za druge Dubrovčane što svojom glavom misle posve je indiferentno ko je na općini i na poglavarstvu. Tako i ja mislim i prema tomu sam se vladao.

Danas mi je došao Stijepo Gjivić, koji putuje u Spljet za neki posao Cementa. On te puno pozdravlja. Bio mi je i Jozo, koji me je izvjestio o položaju u Beču. Nema vele nova. Kad vidim Grisogona kazat ću mu što mi pišeš.

136.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 31. X 1917.

... I Smodlaka je s obitelji ovdje.¹⁴⁰ Ne misli familiju kući voditi, jer drži da je ipak lakše ovdje živjeti, a uz to je ovdje bliže Beču, pa može više biti s njome. On je bio danas kod mene, pa se po običaju tebe spomenuo i pozdravio.

137.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 7. XI 1917.

Čitaj novine kao što ih i ja čitam, a čekajmo što će iz svega ovoga izaći kako ćeća cio svijet. Smodlaka, po onom što mi pišeš, putuje često od Zagreba do Beča i obratno; a i on neće da ide u Spljet. Ima možda i razloga, a kad ga opet vidiš pozdravi ga puno. Da pođe u Spljet našo bi sve izvrnuto i razcijepano, sve društvene odnošaje raztrovane, kako bi našo i ti da dođeš amo.

... Mislim da Italija nema danas nekadašnjih ljudi, a to najbolje svjedoči egoistima a istodobno spućena politika, koju u ovim teškim vremenima hoćela je da vodi. Hoćeli su oživjeti mletačke tradicije..., a zašto ne bi sutra i Rimsko Carstvo?

138.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 8. XI 1917.

O politici kažeš da ne ćeš da pišeš, tako ni ja. Reći ću ti samo da će iduće nedjelje biti izbor za delegacije. Koga će se birati, ja ne znam još. Bilo je jedno vrijeme kad sam promišljao ja otiti, ali s ovim zdravljem ne da mi se na to odlučiti. A izbor je vrlo težak. Danas su mi pisali da Smodlaka u Beč dođe. Mislim da će doći u mene večeras i tako ću s njim porazgovarati. Jučer mi je bio Ivo Vojnović. On je dobro i veselo.

¹⁴⁰ Josip Smodlaka

139.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 15. XI 1917.

Po svojoj prilici, prije nego primiš ovo moje pismo, bit ćeš obaznao da sam biran u delegacije, ali ne ćeš znati da sam i ja bio u Beču za biranja. Sve se je to dogodilo tako nenadano i nepredviđeno da ti nijesam imao kada da javim, pače ni sam nijesam imao vremena da se pravo snađem. Evo kako je bilo. U nedjelju je bio Jozo kod mene prije polaska na biranje za Delegacije. Već smo tada bili čuli glas da se Tresić misli povratiti u klub da ga biramo u delegacije, a s druge strane da bi Duboković htio da ga se bira. Prvo šakaljivo, jer birati Tresića poslije nego nas je onako ostavio, pa onda po svim kafanama i kutima izružio kao nesposobne i kukavice, nije bilo zgodno ni čovječki, a Dulibića opet birati nije bilo politički ...

... U utornik u dva sata na jednom sastanku prisutnih Dalmatinaca, Prodan, Perić i Duboković tražahu da im se da njima, tj. Dulibiću mjesto. Biankini, Vukotić, Jozo i ja bili smo protivni, Tresić se suvereno držao pošto je prije preko odaslanika češkog kluba bio odbio mjesto zamjenika, i tako ostadoh, kao obično, ja žrtva, i bijah biran. Za zamjenika birasmo Sasardića kao pravaša, da im pokažemo da ne isključujemo stranku ... Jadan Biankini je došao kao stari vojnik, u slabom je stanju. Baljaka nije bilo.

140.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 9. II 1918.

... Nego vraćajuć se za čas uz dopisnicu sa mojom slikom, ja sada ne znam gdje se ta nalazi; ako znaš javi mi. Ako se ne varam, nekad je bila u redakciji Pokreta.¹⁴¹

141.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 10. II 1918.

Jutros mi je bio Jozo, koji te puno pozdravlja. On mi dođe svaki dan i to mi je najmiliji razgovor, jer je upravo drago i pošteno čeljade. Primam i drugih posjeta, pa nijesam vele sam.

142.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 17. II 1918.

... želiš znati gdje se sada nalazi tvoja slika, koju ti je 1906. Bužan napravio. To ti ne umijem kazati, no uzimam li prilike govoriti s kim od Pokreta pitat ću je li tamo. Govoriš da za procesijunom nije bilo glave Sv. Vlaha. I to me ne čudi, jer čini mi se da sam čuo od nekoga da

¹⁴¹ Radi se o portretu Pera Čingrije koji je 1906. g. izradio slikar Joso Bužan u Zagrebu. »Pokret« je list, utemeljen 1904. u Zagrebu od pristaša Hrvatske napredne stranke. Od kraja 1906. taj list postaje organ Hrvatsko-srpske koalicije. U 1910. g. nazvan je »Hrvatskim pokretom«. Izlazio je do 1915. g.

su uklonili moćnik iz Dubrovnika. Lako je da kad dođe dan da se pita gdje su da će nam odgovoriti kao ono za apostole: na nebu!

143.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 17. III 1918.

Ja sam amo svaki dan sa Smodlakom, to je najbolji čovjek što imamo, uman i pošten, nego na žalost nervozno skršen. Danas mi je bio i Spinčić, on Boga mi kô mladićak.

144.

Melko Čingrija — Peru Čingliji, Zagreb 4. IV 1918.

Na 13. o.m. imade satanak u Zadru. Ja naravno ne mogu tamo, a Jozo još nije stalan hoće li. Što ti misliš? Jad držim da je sada najnezgodniji momenat za sastanak i mislim da stvar ne bi ništa trpila da se odgodi, no uvjereni sam da tako mnogi ne misle, pa je teško i iznijeti predlog za odgodu.

145.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 6. IV 1918.

Pišeš mi da ti je bio Medaković i da me puno pozdravlja. To je skladan, uman i pošten čovjek.¹⁴²

... Znaćeš da za 13 ovoga Baljak, Biankini i Prodan zovu sve zastupnike u Zadar. Ja poći ne ću, da pače nemogu, jer današnji put u Zadar za nas je dosta neugodniji i teži nego nekada u London, da ne rečem u Ameriku, pak mi moje osamdeset godište to priječi. O politici ne ću da ti pišem. A što bi mogao kad se više ništa ne razumije, a najmanje oni koji bi trebalo da razumijedu sve.

146.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 12. IV 1918.

Sutra je sastanak u Zadru. Žao mi je što nijesam mogao poći; ma ni ja nijesam već ono što sam nekad bio. Uprav ćutio sam da to ne mogu.

147.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 14. IV 1918.

Ja sam predviđao da ti ne ćeš u Zadar. Nije pošao ni Smodlaka, već smo i ja i on pisali Biankiniju. Sastanak u Zadru pada u isti dan kad su Česi sazvali veliki sastanak u Pragu da se odazovu govoru Czerninovu, koji si ti u malo riječi vrlo dobro karakterizirao. Dodijalo im se hiniti... Bilo kako bilo, možemo se tužiti na sve, samo na jedno ne, a to je

¹⁴² Bogdan Medaković, političar, prvak Srpske samostalne stranke u banskoj Hrvatskoj, jedan od stvaralaca Zadarske rezolucije, od 1906. do 1918. predsjednik Hrvatskog sabora.

da nemamo senzacija i to svaki dan novih kakvih istorija ne pamti, koje da su servirane i na manje doze i najtvrdi bi nervi šokovima odgovorili.

148.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 20. IV 1918.

A ni ovaj čas, kad pišem, još ne znam što je u Zadru, jer kako znaš početkom rata naše neodvisne novine Crvena¹⁴³ i Dubrovnik¹⁴⁴ zaustavili su a ostavili samo Pravu¹⁴⁵ u službi vlade; pak tako i u tom pogledu ostali smo prekinuti od ostalog svijeta, i to stanje još i danas traje.

... Za svjetske događaje nekako smo bolje obaviješteni jer dolaze zagrebački i sarajevski listovi. Ko bi nekad bio nijet, da ćemo tako nizko panut da će trebati da nas iz Sarajeva obavijeste što se u svijetu zgađa.

149.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 28. VI 1918.

Za mlijeko ne treba da se misliš, jer su sve tri koze na mlijeku, pak ga ima dosta, bar za sada, kako mi je Ivanka rekla da ti pišem.

150.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 6. VIII 1918.

... ide sve naopako, sada kad kuto ulja vrijedi više nego nekad barijo.

151.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 15. X 1918.

Dolazim baš sa sjednice delegacija. Sjednica od pokopanja — na svakoga je tako utisak učinila. Nije bilo rasprave, već samo biranje naknadno u odbore; mi smo na to prikazali nekoliko interpelacija. Sutra je sjednica odbora za spoljašnje poslove, tamo će nam održati Burian¹⁴⁶ expose. Već sam ga pročitao, jer ga je popodne držao u odboru ugarskom. Vrlo je slab, a ne može drukčije ni da bude. Međutim je najvažnije da odgovora Wilsonova još nema, a da za uzrok tog muka ne znadu. Možeš se promisliti, koja konsternacija vlada. Amo se pronosi glas da će sutra u Pešti parlament proglasiti nezavisnost Ugarske a da će hrvatska delegacija dati izjavu kojom se Hrvatska proglašuje neodvisna od Ugarske. Homo da vidimo. Danas je bilo krunsko vijeće. Zaključci mi još nisu poznati. Tako novosti na pretek. Međutim po novinama večeraš-

¹⁴³ »Crvena Hrvatska« — list dubrovačkih pristaša Hrvatske stranke.

¹⁴⁴ »Dubrovnik« — list dubrovačkih pristaša Srpske stranke.

¹⁴⁵ »Prava Crvena Hrvatska« — list klerikalno-pravaške, prorežimske grupacije u Dubrovniku.

¹⁴⁶ Stephan Burian, tada austro-ugarski ministar vanjskih poslova.

njim regbi da Wilson¹⁴⁷ stavlja nove uvjete: da prestanu grozote i nestane autokracije. Kako će se stvari razvijati, teško je predvidjeti, ali ovako ili onako mir se približuje i sve na brodu škripi. Tebe je začudilo već to što su Nijemci se izjavili za parlamentarizaciju vlade. Što imaš biti kazao kad si čuo da su (za) samoodređenje naroda! Ali tako ide kad okrenu kola niza stranu.

152.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 16. X 1918.

... Amo imamo silu bolesnika iz Albanije. To je nešto uprav strahovito, mre ih do 30 na dan. Polje je Gospino prava strahoća; tako da čovjek nema volje ni da se pođe prošetati...¹⁴⁸

Dakle stvari idu bržim tempom; neka idu. Rat će po svoj prilici svršiti jer je ubio sam sebe; ali od svrhe smo ovijeh jada opet daleko.

153.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Zagreb 18. X 1918.

Dakle imademo manifest!¹⁴⁹ ... Jučer smo ujutro pak vijećali kako da se vladamo u pogledu manifesta na sjednici odbora spoljašnjih poslova, koji je bio urečen za 3 sata. Odlučili smo, kako ćeš biti vidio, dati izjavu da se naša pitanja mogu riješiti samo na mirovnoj konferenciji, pa s toga i pogledom da Wilsonova nota nije još stigla držimo suvišnim raspravljati.

Tako jučer.

Nota se očekuje velikom napetošću. Ali po izjavi Buriana ne će još brzo stići. Po švedskom poslaniku je doznao da će Wilson odgovoriti Austriji tek kada pitanja sa Njemačkom uredi. Postupanje za Austriju nije utješljivo.

Danas Korošec ide u Buriana da pita propusnice za naše ljude koji bi imali ići u Švajcarsku da se informiraju o položaju. Vidjet ćemo što će biti.

Veliki dani!

154.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Beč 21. X 1918.

Jutros je objavljen Wilsonov odgovor, koji je jučer stigao.¹⁵⁰ Donio

¹⁴⁷ Thomas Woodrov Wilson, američki državnik. Dva je puta, kao kandidat Demokratske stranke, bio izabran za predsjednika SAD: 1912. i 1916. g.

¹⁴⁸ U Gospinu polju (između Gorice sv. Vlaha i Montovjerne na dubrovačkom gradskom području) nalazilo se vojničko groblje.

¹⁴⁹ Bio je to manifest cara Karla od 16. X 1918, kojim se on obratio svojim »vjernim austrijskim narodima«, izjavljujući: »Austrija ima da prema volji svojih naroda postane savezna država, u kojoj svako pleme na svojem teritoriju tvori svoju vlastitu državnu zajednicu«.

¹⁵⁰ Na austro-ugarsku ponudu za mir, predsjednik SAD, T. W. Wilson, odgovorio je 18. X 1918. da svim narodima Austro-Ugarske »treba pružiti najslobodniju priliku za autonomni razvitak«.

mi ga je Toni dok sam još bio u postelji. Naš san se vrši, zavjet ispunja, slobodna Jugoslavija rađa, a ja ti šaljem vruć, vruć poljubac na staračko čelo i zahvaljujem Bogu što si taj čas dočekao.

Ne treba da ti pišem koje raspoloženje amo vlada. Sutra je parlament. Mislim da rasprave ne će biti nego da će pasti koja izjava. Prekosutra bi se imali sastati odaslanici našeg i češkog narodnog vijeća da odredimo što se dalje ima da radi.

Mi smo zatražili propusnice za Švicarsku. Sva je prilika da ćemo ih dobiti, pa ću po svoj prilici i ja tamo.

155.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Genève 2. XI 1918.

... znaš da sam amo sretno prispio u utorak uvečer. Od onda sam u neprestanom poslu — diplomatskom. Imade detalja vrlo važnih i interesantni, no to bi me daleko povelu. Svakako ćete interesirati kad ti kažem da sam upoznao jednog velikog prijatelja Wilsona, prof. Herrona, koji nas je pozvao na večeru. Poziva na sve strane, moramo da otklanjamo. Simpatije su za nas velike, a ako je što neugodna, to je opet sa naše strane — od nas istih. Tvrdo se nadam da će sve dobro ići jer mora da pođe. Mi čekamo sada Trumbića i Pašića.¹⁵¹ Okasnili su jer je Trumbić zadržan pregovorima za primirje a Pašić bolestan. Nadam se svaki dan Mići, čije sam pozdrave već primio po drugovima što su iz Pariza došli.

156.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 3. XI 1918.

Izveštava o osnutku Narodnog vijeća i o političkom raspoloženju u Dubrovniku.

Pišem ti da te obavijestim što se amo zgađa. Zabuna je neopisiva pak se uprav mezna ni ko pije, ni ko plaća. Mi smo amo sastavili Narodno vijeće. Ja sam predsjednik po aklamaciji. Danas smo imali sjednicu u općinskoj sali. Izabrali smo jedan odbor od 17 lica. Vijeće ima neku moć koja lebdi u zraku. Luko¹⁵² i Stijepo Knežević moji drugovi u predsjedništvu. Imenovan je odma prekojučer pri osnivanju odbor od četvorice koji nadsira javni mir. Prekojučer u pobjed na 5 postavio mi se biskup¹⁵³ na čelu klera, bili su zastupani popovi, fratri bijeli i crni, a i jedan jezovit među njima. Biskup u svom govoru reko mi je da oni su podložni svakoj opstojećoj vlasti pak dosljedno da kler u svemu bit će mi na ruku. Iza njih došli su pravaši. Predvodio ih je dum Antun Liepopili, i oni su se stavili na raspoloženje vijeća. Hoću li ja, promijenit će i ime Pravoju.¹⁵⁴ I jednim i drugim odgovorio sam da rado primam njihove izja-

¹⁵¹ Nikola Pašić, političar i državnik, u to vrijeme predsjednik vlade Kraljevine Srbije.

¹⁵² Luko Bona

¹⁵³ Josip Marčelić

¹⁵⁴ »Prava Crvena Hrvatska«

ve. Glede promjena imena lista da ih ne svjetujem da to čine; quita non move. Ipak bilo je učinjeno stvari što se ne mogu zaboraviti. Našijem ljudima da se radilo o glavi. Svakako da je potrebno neophodno sačuvati mir u ovo teško doba gdje se ruše carstva i države; i drugih sličnih riječi, što se u takvim zgodama upotrebljuju. Jučer ujutro predstavili su mi se meštri pučkijeh škola. Predvodio ih je kotarski inspektor, koji je izrekao kratak govor. Pak naš Fortunić¹⁵⁵ molio me da i njemu dopustim da me pozdravi. Razumije se da sam na to pristao. Ujedno sam im odvratio. Ti ćeš se možda čuditi svemu tome, kako se čudim i ja u ovoj općoj zabuni. Jutros je paka nakon sjednice bila velika demonstracija, koja je uzorno prošla. Nakon svršetka sjednice započela tim što ja pred općinom držao govor puku. Preporučio slogu, nada sve mladim ljudima. Vikalo se živio meni, tebi, Wilsonu, Trumbiću, Supilu tužnu, slozi s-h-s i jugoslavenskoj državi pak smo se zaputili u velikoj povorci, prošli oko Gundulićeva spomenika, pak između bačvara¹⁵⁶ i niz placu.¹⁵⁷ Bile oko nas bandijere svih društava, a osim toga djevojčice nosile su mnoštvo trobojnica što je jako lijepo izgledalo. Nosili su i veliki Wilsonov ritrat. Bila je američanska bandijera a ine drugih naroda. Luko imao je govorit pred Orlandom ali je bio zapriječen u Gružu drugim poslom, pak je govorio neki mladi kapetan pomorski. Zaboravio sam gori da ti rečem da pri vijećanju nas socijalista Niko Radulić pročitao deklaraciju na ime socijalista, kojom se podlažu odredbama vijeća. Svršilo je tim da sam ja opet izrekao kratak govor sa skalina Svetoga Vlaha, tu sam se rukovao sa mnoštvo gospođa i djevojčica, pak da istini udovoljim treba da ti rečem da su mi neke i ruku poljubile.

157.

Melko Čingrija — Peru Čingriji, Genève 6. XI 1918.

Ti nijesi nikad diplomatsku ulogu igrao, a ja ne znam bili te požalio ili ti čestitao. Svakako život što ga od nekoliko dana vodim ima svoju lijepu i ružnu stranu. Da govorim prvo o potonjoj. Na pr.: sada su jedanaest i po na večer kad ti pišem a na nogam sam od jutros od 8 u neprestanim konferencama, dogovorima i posjetima, a i sada još nije svršeno; u sobi do mene je Trumbić i Korošec, te čekamo francuskog poslanika da se s njim dogovorimo što da činimo uslijed jednog telegrama primljenog od naše flote s Krfa. Dolazim pak sa engleskog konsulata, gdje mi jedan gospodin donosi poruke i pozdrave od prijatelja Steeda i Watsona¹⁵⁸ iz Pariza. Cijeli pak dan imali smo pregovaranja sa Pašićem i srpskom opozicijom, a uz to govorio s talijanskim predstavnicima iz

¹⁵⁵ Vlaho Fortunić, učitelj i publicist

¹⁵⁶ Naziv ulice (Između bačvara)

¹⁵⁷ Placa — glavna ulica u starom dijelu Dubravnik (Stradun)

¹⁵⁸ Robert William Seton-Watson, engleski povjesničar i publicist. Podržavao djelatnost Jugoslavenskog odbora i prijateljeva sa najistaknutijim članovima tog odbora.

Berna i 2—3 druge deputacije. Po ovoj skici možeš razumjeti napor, ali da u tom ima nešto privlačna, osobito pogledom na veliki momenat i važnost događaja, to ćeš lako razumjeti. Sve su injekcije komfora na ove naše živce. Veliko zadovoljstvo pritisnuto je velikom odgovornosti, veselje ogorčeno nekom depresijom...

Miće je stigao amo. Možeš promisliti kako smo se zagrlili... Miće je dobro. Ozbiljan i trijezan kao i uvijek¹⁵⁹... Trumbić se postarao. Veliki rad ga je fizički dosta slomio. Inače duševno je frešak, agiln i strašno marljiv...

Sada tražimo način da postignemo svezu sa Zagrebom, jer je to od prijeko nužde. Imademo dosta prijatelja, pa mislim da će konačno sve dobro svršiti.

158.

Pero Čingrija — Melku Čingriji, Dubrovnik 14. XI 1918.

... stvari su pošle naprijed nepredviđenom brzinom. Sve preskačem i kažem ti to: da po nalogu Zemaljske vlade u Spljetu našem odboru povjerita je uprava općine. Ja sam predsjednik odbora i vršim po navedenom nalogu poslove načelnika. Za upraviteljstvo izabran je uži odbor i to Luko, Stijepo Knežević i Antun Jakšić za Gruž i Odak. Razumjet ćeš da je sve to za mene, koji sam mislio da sam se za vazda od sličnih stvari oslobodio, veoma teško. Ali u ovom času trebalo je da taj teret privremeno primim.

¹⁵⁹ Miće Mičić, član Jugoslavenskog odbora

SUMMARY

THE MELKO, PERO ET IVANKA CINGRIJA CORESPONDENCY (1883—1918)

Pero and Melko Cingrija-famous dalmatian politicians, left behind a rich and extensive coreespondency that witnesses the times they lived and worked in.

Here are given the historically most important parts of their letters.